

TOM BRAAMS:

'DYSLEXIE KAN WORDEN OPGELOST'

Als we dyslexie willen oplossen, moeten er twee dingen veranderen: het onderwijs en de kijk op het kind. Dat is de visie van onderwijspsycholoog **Tom Braams**. Hij schreef het allemaal op in zijn nieuwe boek *Handboek Dyslexie*.

Tom Braams is er duidelijk over: als we een kind met ernstige dyslexie willen helpen, moeten er twee dingen gebeuren. Ten eerste moeten we gaan kijken naar het gehele kind en niet meer alleen naar de stoornis. Ten tweede moet het onderwijs verbeteren. Hij beschreef het allemaal in het lijvige boek *Handboek Dyslexie*. Zo simpel als de titel is, zo eenvoudig zou de behandeling van ernstige dyslecten kunnen zijn. Kúnnen zijn, want Tom schetst tijdens het gesprek de obstakels die deze eenvoudige, maar effectieve behandeling in de weg staan. Zijn visie hierop is niet ontstaan in één dag, maar na ruim

35 jaar ervaring met de behandeling van kinderen en volwassenen met ernstige dyslexie. Voordat hij ingaat op zijn visie, schetst hij kort op welke manier we nu omgaan met dyslexie.

PROTOCOLLEN

Tom: 'In 2009 is er een vergoedingsregeling ingesteld voor diagnostisch onderzoek en behandeling van ernstige enkelvoudige dyslexie (EED). Om toegang tot de zorg te krijgen, kwam er een protocol. Daarin staan de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een kind voor onderzoek aan te melden. Ook staat beschreven wanneer er sprake is van EED en er een behandeling mag worden gestart. In dit protocol staat tamelijk precies beschreven hóé een kind moet worden behandeld. Zó regelt de overheid dit: met protocollen wordt voor veel ziekten en stoornissen bepaald welke zorg kan worden

gegeven en hoévél zorg beschikbaar wordt gesteld. Daarmee kun je alleen de stoornis behandelen en mag je officieel niets doen aan de andere problemen die er daarnaast ook kunnen spelen. Daar heb je geen tijd voor. Daar lopen veel zorgverleners tegenaan, ook buiten de dyslexiezorg. Je kunt vaak niet werken aan de dingen die het hardst nodig zijn. Bovendien is het aantal uren dat aan een dyslexiebehandeling kan worden besteed in veel gemeenten enorm ingekrompen. De kinderen die de meeste hulp nodig hebben, worden daarvan de dupe.'

FAALANGST

Deze manier van onderzoek en behandeling is volgens Tom veel te beperkend. Hij legt uit: 'Een kind met ernstige dyslexie heeft nooit alléén dyslexie, er is vaak meer aan de hand. Het kind kan ook faalangst hebben, onzeker zijn, gefrustreerd of ongemotiveerd. Als we zo'n kind willen helpen met zijn dyslexie, moeten we ook iets doen aan die bijkomende problemen. Het is van belang dat het kind lekkerder in z'n vel komt te zitten, alleen dan kan het beter leren. Je kunt wel hard gaan trekken aan het leeraspect, maar als een kind zich überhaupt

niet goed voelt door ongunstige omstandigheden, gaat leren lezen en schrijven ook niet lukken.' Tom heeft het over het ecosysteem van de mens: 'Taal, geheugen, intelligentie, aandachtsconcentratie, motivatie, angsten... Allemaal vaardigheden en kenmerken die we in de psychologie en de psychiatrie te lang als losse componenten hebben gezien. Terwijl het juist van belang is om samenwerking van al deze vaardigheden te onderzoeken. Denk aan het ecosysteem in een riviertje: de waterstand, de vissen, troep, fosfaten, allemaal zaken die invloed hebben op hoe het riviertje erbij ligt. Na een droge zomer raakt het ecosysteem uit balans. Dat gebeurt ook als er te veel troep in wordt geloosd, of als de roofvissen uit de rivier verdwijnen. Pas als alle omstandigheden redelijk in balans zijn, zal die rivier er gezond bij liggen.'

Ook mensen kun je beschouwen als zo'n ecosysteem. Toegesplitst op dyslexie: alle factoren moeten optimaal zijn om goed te kunnen presteren op school. Als er thuis iets aan de hand is, een vechtscheiding of ziekte, of als er veel geruzie is in de klas, dan kan (het ecosysteem van) het kind uit balans raken. Dan kan een kind zich niet of minder concentreren op lezen en schrijven. In een behandeling moet je dus breder kijken en soms ook op andere gebieden ondersteunen. En niet alleen focussen op het lezen en spellen.'

MINDER UITVALLERS

Komen we bij punt twee van Toms visie: het onderwijs. Want niet alleen het kind moet goed in z'n vel zitten om goed te kunnen presteren, het onderwijs moet ook optimaal zijn. En dat kan beter, volgens Tom. Kort door>

TIPS voor ouders & leerkrachten

- Lees kinderen voor, thuis en op school, liefst tot aan het einde van de basisschool. Voorlezen leidt tot betere taalvaardigheid en een beter tekstbegrip.
- Oefen met lezen. Voor- en nalezen is een effectieve, fijne en positieve manier die van jou als ouder geen ingewikkelde dingen vraagt. Doe dit met een boek dat je kind leuk vindt, maar dat te moeilijk is om zelf te lezen. Tom schreef hierover een blog op zijn site de-onderwijspsycholoog.nl/voor-en-nalezen/. Voor school is *Ralfi* een bewezen methode: ralfilezen.nl
- Oefen met spellen. Met de app *Taalblobs* kunnen kinderen thuis en op school op maat oefenen, zonder veel begeleiding (taalblobs.nl).
- Oefen wel met je kind, maar ga niet thuis 'schooltje spelen'. Je wil niet dat je kind een hekel krijgt aan lezen en schrijven, houd het luchtig en kort. Liever elke dag een kwartiertje, dan twee keer per week een uur achter elkaar.
- Oefen met Engels. In een halfjaar (met drie keer per week dertig minuten oefenen) leert een kind de basics van de Engelse uitspraak en spelling met het programma *Lexilogy*. Dat kan het kind thuis doen, zonder hulp van de ouders: lexilogy.nl
- Van tekst-naar-spraaksoftware. Als lezen een opgave blijft, is tekst-naar-spraaksoftware de belangrijkste software bij dyslexie. De tekst wordt op een tablet of computer voorgelezen, terwijl het kind meeleeft. *Textaid* is een goed programma en het is niet duur (woordhelder.nl).

“Alles is beschreven in protocollen. Dat is te beperkend

Tom Braams (61) is onderwijspsycholoog. Hij onderzoekt en behandelt al 35 jaar kinderen en volwassenen met dyslexie. Kijk voor informatie over het werk van Tom en voor zijn blogs over dyslexie op de-onderwijspsycholoog.nl

de bocht: als het onderwijs in Nederland optimaal is, zijn er minder mensen dyslectisch. Hoogleraar Anna Bosman gaat een stap verder. Zij zegt: dyslexie bestaat niet. Met goed onderwijs zullen er geen kinderen uitvallen. Tom knikt goedkeurend bij deze uitspraak: 'In hoge mate heeft Anna Bosman gelijk. Kees Vernooij liet het al zien met een groot onderwijsproject in Enschede: met goed leesonderwijs verlaat 98 procent van de basisschoolleerlingen de school met minimaal AVI-niveau 9, ongeveer het huidige niveau E6. Maar dat is op dit moment bijna nergens het geval! Er is echt iets mis als dat niveau te laag is en dat ligt aan het onderwijs. Het woord 'coach' bijvoorbeeld, een nieuw toverwoord in het onderwijs, past daar niet. Docenten zijn geen coach. Docenten zijn mensen die les moeten kunnen geven. Die goed zijn in het geven van

instructies, zorgen voor rust en regelmaat en structuur bieden. Die een omgeving scheppen waarin kinderen zich kunnen concentreren. En de docenten moeten zelf verstand van zaken hebben, weten wát ze onderwijzen. Dat is waar de pedagogische academies en de lerarenopleidingen zich op moeten richten en niet op allerlei randzaken. Het komt voor dat leerkrachten in het basisonderwijs de spellingregels echt niet kunnen uitleggen. Scholen op hun beurt moeten de voorwaarden scheppen die het mogelijk maken goed les te kunnen geven. De eerste en belangrijkste voorwaarde hierbij is: alle tijd kunnen besteden aan lesgeven.'

GEBREK AAN INTERESSE

Tom vindt het onderwijs van nu te elitair. Hij bedoelt daarmee dat je een groep leerlingen hebt die toch wel vooruitgaat, ondanks het onderwijs en je hebt een groep die achterblijft, door dat onderwijs. Tom: 'Op het moment dat die kinderen goede instructie nodig hebben, staan er docenten voor de klas die zelf onvoldoende vaardigheden hebben om die kinderen te helpen. Met het

gevolg dat veel kinderen buiten de boot vallen en met een te laag lees- en schrijfniveau naar het voortgezet onderwijs moeten. Ik vind het schadelijk en schandelijk dat er dan wordt gezegd dat dat aan het kind ligt. Het zou beter zijn als we ook naar het onderwijs zouden kijken.'

Tom verbaast zich erover dat het onderwijs in zo'n rijk en welvarend land als Nederland níét toonaangevend is, maar steeds verder afzakt op de wereldwijde ranglijstjes. Eigenlijk, zegt hij, zou er een soort Urgenda moeten komen voor het onderwijs. We moeten de Nederlandse staat dagvaarden zodat die wordt gedwongen om te zorgen voor optimaal onderwijs. Tom herhaalt nog een keer zijn standpunt: 'Veel kinderen die nu de diagnose ernstige enkelvoudige dyslexie krijgen, zouden die diagnose niet hebben als ze goed onderwijs zouden krijgen.' Hij noemt nog een oorzaak voor de beroerde stand van het onderwijs: 'In het onderwijsveld is er te weinig interesse in effectonderzoek. In onderzoek dat bewijst welke onderwijskundige methoden goed zijn en wat nauwelijks werkt. Ik zou zeggen: als niet bewezen is dat iets werkt, voer het dan ook niet in. Ik wil hierbij nog wel opmerken dat dit niet zozeer ligt aan de leerkrachten, maar aan de schoolbesturen, de onderwijskoepels en de beleidsmakers. Zij hebben een schandalig gebrek aan interesse in wat écht werkt in het onderwijs.' <

**We moeten
kijken naar
het héle kind**